05/02/2019

Οι οφειλές και το χρέος στους Αιγυπτιώτες ευεργέτες

/ Ομογένεια

Της Μερόπης Ν. Σπυροπούλου, ὁμοτίμου καθηγητρίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ὅταν, πρίν ἀπό χρόνια, διάβασα κάπου ἕνα παλιό γνωμικό πού ἔλεγε

«Δέν ὀφείλω ἐπειδή μπορῶ·
Δέν ὀφείλω ὅταν μπορῶ·
Ἀλλά μπορῶ, πάντα ἐπειδή ὀφείλω

Μοῦ φάνηκε ὅτι μέ τίς ἐλάχιστες λέξεις του, μοῦ ἀποκάλυψε ξαφνικά μιάν ἀλήθεια, ἡ ὁποία ἐνῶ θά ἔπρεπε νά εἶναι αὐτονόητη, σπάνια μᾶς ἀπασχολεῖ. Τό γνωμικό αὐτό ἀναφέρεται στήν ἄμεση συνάρτηση πού συνδέει τήν δυνατότητα μέ τήν ὀφειλή καί, μέ τίς τρεῖς λακωνικές φράσεις του, μοῦ φάνηκε ὅτι ἐπισημαίνεται ἀπολύτως αὐτό ἀκριβῶς πού συμβαίνει στήν πραγματικότητα, γιά κάθε τί σχεδόν πού μᾶς εἶναι μπορετό στήν ζωή.

Διότι πρίν ἀπό τήν κατάκτηση τῆς ὁποιασδήποτε δυνατότητας νά προσφέρουμε κάτι στούς γύρω μας, κάτι φθαρτό ἤ ἄϋλο, χαρίζοντάς τους λίγη χαρά, ὅπως καί γιά ὅσα ἔχουμε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι τήν δυνατότητα νά πετύχουμε καί νά ἀπολαύσουμε — συχνά μέ ἕνα αἴσθημα δικαιώσεως καί ἱκανοποιήσεως — ἔχει σίγουρα προηγηθῆ μία ἠθική τοὐλάχιστον ὀφειλή μας. Ὀφειλή σέ κάποια πρόσωπα ἤ σέ ὁρισμένες συγκυρίες.

Προσπαθώντας, λοιπόν, νά καταθέσω μία ἐλάχιστη μαρτυρία γιά τούς Αἰγυπτιῶτες Εὐεργέτες, ἔνοιωσα βαθειά εὐγνωμοσύνη στήν θεία Πρόνοια πού μέ ἀξίωσε νά ζήσω μέσα στήν Ἑλληνική Παροικία τῆς Αἰγύπτου. Ἐκεῖ ὅπου ἡ Παιδεία πού καλλιεργήθηκε στά ἐκπαιδευτήρια τῶν πολλῶν ἑλληνικῶν Κοινοτήτων, τά πρότυπα καί οἱ ἔμπρακτες ἐκδηλώσεις ἀγάπης πρός τήν μητέρα Πατρίδα, ἡ τήρηση καί ὁ σεβασμός τῶν ἑλληνοχριστιανικῶν παραδόσεων, προίκισαν τούς Αἰγυπτιῶτες Ἕλληνες μέ σημαντικές ποιοτικές ἰδιότητες. Αὐτές πού δημιούργησαν μιά γενικώτερη γνώμη καί ἐκτίμηση γιά «τόν πολιτισμό καί τήν μόρφωση τῶν Ἑλλήνων τῆς Αἰγύπτου». Καί ἐπειδή, νομίζω πώς, μιά διάχυτη γνώμη ὅπως καί μιά γενική παραδοχή δέν σχηματίζονται τυχαία, προκύπτει τό ἐρώτημα «ἀπό ποῦ ἄραγε προέρχονται καί πῶς ἐμπεδώθηκαν στήν ἔξωθεν μαρτυρία;».

Πιστεύω ὅτι προέρχονται ἀπό ὅσα ὁ Ἑλληνισμός τῆς Αἰγύπτου μέ ἐπικεφαλής τούς φωτισμένους ἡγέτες τῆς παροικίας μας — πού ὁ καθένας ξεχωριστά ὡς πραγματικός εὐπατρίδης, ἀλλά καί ὅλοι μαζί ὡς Εὐεργέτες — πρόσφεραν διαχρονικά τόσο στίς ἐκεῖ τοπικές κοινωνίες, ὅσο καί στήν μητέρα Πατρίδα. Προσφορές πού στοιχειοθέτησαν Παιδεία καί Πολιτισμό. Γι᾽ αὐτό καί θεώρησα σκόπιμο, ἀφοῦ ἀναφέρω δειγματοληπτικά κάποια ἀπό τά πάρα πολλά ὀνόματα τῶν μεγάλων εὐεργετῶν, νά σταθῶ στίς πολυδιάστατες ὀφειλές μας πρός αὐτούς, ὀφειλές πού προσδιορίζουν ἀντίστοιχα καί τό χρέος μας Ἄν περιπλανηθῆ κανείς στήν τωρινή Ἀλεξάνδρεια, στό Κάϊρο καί σέ ἄλλες μεγάλες πόλεις τῆς Αἰγύπτου, θά αἰσθανθῆ ὅτι τά ὑπέροχα κτίρια τῶν Σχολείων πού ἀνῆκαν στίς διάφορες Ἑλληνικές Κοινότητες, ἀλλά καί τόσα ἄλλα εὐαγῆ Ἱδρύματα, ὅπως Νοσοκομεῖα, Ὀρφανοτροφεῖα, Γηροκομεῖα καί Πολιτιστικά Κέντρα, ἀναπέμπουν μέ τά ὀνόματά τους ἤ μέ τίς ἀντίστοιχες ἐντοιχισμένες πλακέτες καί μόνο, ἕνα διαχρονικό μνημόσυνο στούς μεγάλους Εὐεργέτες τῆς παροικίας.

Ἀντίστοιχα τεκμήρια αὐτῶν τῶν εὐεργεσιῶν ὑπάρχουν καί ἐδῶ στήν Ἑλλάδα, διότι ὅπως προανέφερα, ἡ ἔγνοια καί ἡ ἀρωγή τους πρός αὐτήν ὑπῆρξαν συνεχεῖς καί πολύτιμες. Ἄς θυμηθοῦμε μερικά μόνο ὀνόματα Ἱδρυμάτων πού θυμίζουν αὐτούς τούς εὐεργέτες: Ἀβερώφειο, Ἀμπέτειος, Δαβαράκειος, Κασίμειος, Κοκκινάρειος, Μπενάκειο, Πρατσίκειος, Σαλβάγειος, Σιβιτανίδειος, Σπετσεροπούλειο, Τοσιτσαία, Φαμιλιάδειος. Καί οἱ πλακέττες πού ἀναφέρουν «Ἀνηγέρθη μέ δωρεά Ἀντωνιάδη,

Γλυμενοπούλου, Ζερβουδάκη, Ζιζίνια, Κανισκέρη, Θεοχάρη Κότσικα, Κουταρέλλη, Σαρπάκη, Σιβιτανίδη, Στουρνάρα, Ἀδελφῶν Καζούλη» κ.ἄ.

Οἱ ὀφειλές, λοιπόν, τῶν Αἰγυπτιωτῶν Ἑλλήνων πρός τούς πολλούς πού ἔγιναν εὐεργέτες τῆς ἑλληνικῆς παροικίας, ἡ ὁποία ρίζωσε σέ ὅλη τήν ἔκταση αὐτῆς τῆς δεύτερης πατρίδος, ἐνῶ συγχρόνως ποτέ δέν ἄφησαν ἔξω ἀπό τήν ἔγνοια καί τήν γενναιοδωρία τους τήν μητέρα Πατρίδα, εἶναι ἄπειρες. Θά προσπαθήσω νά τίς συνοψίσω ἐπιγραμματικά στά πιό κάτω:
Ὀφείλουμε, στό Πατριαρχεῖο Ἀλεξανδρείας καί τούς σεπτούς Ἱεράρχες πού διατήρησαν τήν πίστη καί τίς θρησκευτικές μας παραδόσεις καί περιφρούρησαν τήν συνοχή καί τήν συνέχεια τῆς ράτσας μας σέ ὅλη τήν ἀφρικανική Ἤπειρο.Ὀφείλουμε, σ᾽ αὐτούς πού ἵδρυσαν, συγκρότησαν, στελέχωσαν καί ἐργάστηκαν μέ πραγματικό ἐ θ ε λ ο ν τ ι σ μ ό καί συχνά μέ αὐτοθυσία, στά διάφορα Σωματεῖα, μέ τήν πολύπλευρη φιλανθρωπική καί πολιτιστική δράση.

Ὀφείλουμε, σέ ὅσους ἵδρυσαν καί συντήρησαν μέ τίς προσφορές τους τά πολλά Ὀρφανοτροφεῖα καί τά Γηροκομεῖα τῆς παροικίας, γιατί μέσα ἀπό ὅλες αὐτές τίς δραστηριότητες οἱ τοπικές Ἑλληνικές κοινωνίες ποτίστηκαν μέ τίς ἔννοιες τῆς ἀλληλεγγύης καί τῆς ἀνθρωπιᾶς. Ὀφείλουμε, στούς φωτισμένους ἡγέτες τῆς παροικίας, οἱ ὁποῖοι ἔχτισαν καί φρόντισαν γιά τήν στελέχωση καί λειτουργία τῶν ἀξιοζηλεύτων σχολείων τῶν Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων πού ἦσαν διάσπαρτες σέ ὁλόκληρη τήν Αἴγυπτο, ἔτσι ὥστε, τά σχολεῖα αὐτά νά γίνουν ἀληθινά ἐργαστήρια Παιδείας.

Σ᾽ αὐτήν τήν πολύτιμη Παιδεία τελικῶς, ἀνάγονται ὅλα, ἀφοῦ σ᾽ αὐτήν θεμελιώθηκαν οἱ ἰδιαίτερες ἰδιότητες τοῦ Αἰγυπτιώτου Ἕλληνα πού προανέφερα, ὅπως καί τά ἀξιοσημείωτα ἐπιτεύγματα τῆς παροικίας καί ἡ βοήθεια καί συμπαράστασή της στήν Ἑλλάδα ὁσάκις ὑπῆρχε ἀνάγκη. Διότι ἡ ἔννοια Παιδεία δέν σημαίνει μόνο ἐκπαίδευση καί μόρφωση, ἀλλά περιλαμβάνει τό σύνολο τῶν ἀξιῶν καί τῶν ἰδανικῶν πού ἐκφράζει καί ἐπιδιώκει μέ τήν συμπεριφορά του τό κάθε μεμονωμένο ἄτομο, ἀλλά καί τό
σύνολο τῶν ἀτόμων πού συνιστοῦν μιά κοινωνία.

Γι᾽ αὐτήν τήν Παιδεία πού καλλιεργήθηκε ἐκεῖ, στήν χώρα τοῦ Μεγάλου Ποταμοῦ, μέσα στήν πανσπερμία τῶν ἐθνοτήτων καί τῶν πολιτισμῶν, ὀφείλουμε, ἐξ ἴσου πολλά καί στούς ἀφανεῖς καί ἀνωνύμους εὐεργέτες πού δέν εἶναι ἄλλοι ἀπό τούς ἀφοσιωμένους δασκάλους πού ὑπηρέτησαν στά ἐκεῖ Ἑλληνικά Σχολεῖα. Αὐτοί ἔκαναν τίς γενιές τῶν Ἑλληνοπούλων πού γεννήθηκαν καί με γάλωσαν στήν Αἴγυπτο νά συνειδητοποιήσουν τό προνόμιο τοῦ νά εἶσαι Ἕλληνας καί Χριστιανός. Τοῦ νά θεωρῆσαι συνεχιστής μιᾶς πορείας πολιτισμοῦ πού ἔχει τήν ἀρχή της στά βάθη τῶν καιρῶν καί τοῦ νά μπορῆς νά μιλᾶς καί νά διαβάζης κείμενα στήν ἴδια

γλῶσσα πού γράφτηκε ὁ σημαντικώτερος πνευματικός πλοῦτος
στήν Ἱστορία τῆς Ἀνθρωπότητος. Γιατί εἶναι ἀξεπέραστο προνόμιο τό νά χρησιμοποιῆς στήν καθημερινή σου ζωή τίς ἴδιες ἀκριβῶς λέξεις πού ὑπάρχουν στά ποιήματα τοῦ Ὁμήρου, στίς ἀρχαῖες τραγωδίες, στήν Πολιτεία τοῦ Πλάτωνος, στήν Λογική τοῦ Ἀριστοτέλη, στόν Ἐπιτάφιο τοῦ Περικλῆ, στά Εὐαγγέλια καί τά Πατερικά κείμενα.

Κι ἀκόμα, αὐτοί οἱ ἀληθινοί δάσκαλοι ἔδιναν τήν ἔμπνευση γιά ὡραῖες διακρίσεις τῶν ἑλληνοπούλων μέσα στήν πολυπολιτισμική κοινωνία πού ζοῦσαν καί μέ τό παράδειγμά τους δίδαξαν ἐμπράκτως στούς μαθητές τους, τί πραγματικά σημαίνει ἐθνική ταυτότητα, ἐθνική συνείδηση, καθῆκον, εὐπρέπεια καί ἀξιοπρέπεια, αὐτοσεβασμός, πίστη στόν ἀγῶνα τόν καλό, ἀντίσταση στήν ἀλλοτρίωση. Ἀτελείωτες, λοιπόν, οἱ ὀφειλές. Κι ἄν οἱ Ἕλληνες τῆς Αἰγύπτου διέγραψαν μιά τόσο φωτεινή πορεία στήν Ἱστορία τοῦ
Ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ, ἄν δημιούργησαν πολιτισμό καί ἔγραψαν τήν λαμπρή σελίδα τῆς «Αἰγύπτου τῶν Ἑλλήνων», εἶναι ἀκριβῶς ἐπειδή, ὅπως λέει καί τό παλιό γνωμικό, ὀ φ ε ί λ ο υ ν τόσα πολλά σέ τόσους πολλούς.

Ὅμως αὐτές οἱ ὀφειλές προσδιορίζουν καί ἕνα ἐπιτακτικό χ ρ έ ο ς. Χρέος ὄχι μόνο τῶν Αἰγυπτιωτῶν, ἀλλά χρέος γιά κάθε Ἕλληνα καί κάθε Ἑλληνίδα πού συνειδητοποιεῖ τήν εὐθύνη ἀπέναντι στό μέλλον καί θέλει νά ἐπιτελέση μιάν ἀποστολή. Τώρα, ὅπως εἶναι γνωστό, οἱ συνθῆκες ἔχουν ἀλλάξει καί ἡ Ἑλληνική παρουσία στήν Αἴγυπτο ἔχει συρρικνωθῆ Ὅμως ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχη καί νά δραστηριοποιῆται μέ τήν εὐλογία καί τήν προστασία τοῦ σεπτοῦ Πατριάρχου, Μακαριωτάτου κ.κ. Θεοδώρου. Ἄς ἔχουμε κι ἐμεῖς τήν ἔγνοια γιά τά ὅσα συμβαίνουν ἐκεῖ κι ἄς προσπαθήσουμε νά συνδράμουμε τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν ἡγετῶν τῶν λίγων Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων πού ἀπέμειναν καί συνεχίζουν τό δύσκολο, ἀλλά σημαντικό ἔργο τους.

Ὁ Σύνδεσμος Αἰγυπτιωτῶν Ἑλλήνων πού ἱδρύθηκε ἐδῶ στήν Ἀθήνα, πρίν ἀπό 84 χρόνια, οἱ διάφοροι Σύλλογοι Ἀποφοίτων τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων τῆς Αἰγύπτου, ὁ Ὅμιλος Φίλων τῆς Ἀλεξανδρεινῆς Βιβλιοθήκης πού ἐπισκέπτεται τήν Βιβλιοθήκη καί ὀργανώνει εἰδική ἐκδήλωση κάθε χρόνο στά μέσα Ὀκτωβρίου καί διάφορα ἄλλα Σωματεῖα, ὅπως καί μεμονωμένοι εὐεργέτες ἀπό τήν Ἑλλάδα δραστηριοποιοῦνται πρός αὐτήν τήν κατεύθυνση καί στηρίζουν ἠθικά καί οἰκονομικά τήν ἐπιβίωση τοῦ Αἰγυπτιώτου Ἑλληνισμοῦ. Ἀξίζει νά προσπαθήσουμε νά συνδράμουμε τίς ὅποιες προσπάθειές τους.

Εκ του ορθοδόξου διαδικτυακού ιστοτόπου της ΕΝΩΜΕΝΗΣ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗΣ enromiosini.gr / 5 Φεβρουαρίου 2019